

COMMENTAAR OP DE BEELDEN VAN BROUWERS IN BRIEVEN EN RECENCIES

Ronald Alley (De eerste 'keeper of the modern collection' van de Tate Gallery van 1965 tot zijn pensioen in 1986. Alley had de inhoudelijke regie over de uitbreiding van de collectie moderne kunst van de Tate en versterkte met zijn deskundigheid, tentoonstellingen en publicaties de reputatie van het museum als toonaangevend instituut voor moderne kunst. Hij speelde een sleutelrol in de doorbraak in Europa van onder anderen Mark Rothko, Francis Bacon en Lucian Freud, die alle drie later meerdere waardevolle schilderijen aan de Tate schonken uit dankbaarheid. In totaal 14 schilderijen waar de kunstenaars erg aan gehecht waren en waarvan ze niet wilden dat die in handen zouden komen van particulieren.

Uit de necrologie van Alley in The Guardian in 1999: "*His discerning eye built the Tate gallery's modern art collection*" - The Independent: "*The Tate had become truly international. What happened to change its perspective so radically? To a great extent, what happened was simply Ronald Alley*" - The Times: "*By the time he retired in 1986, he had not only immeasurably transformed the collections, helping in the process to turn the Tate into an important international museum of modern art, but had given an effective lead in introducing the 20th century to other art collections all over Britain*"). Alley bezocht Brouwers in 1985, zijn enige atelierbezoek ooit aan een in Nederland werkende kunstenaar.

Uit een brief aan Brouwers:

It was a great pleasure to meet you and I very much enjoyed seeing your sculptures. I liked them even more than I did in the photographs and find them very individual, and rich and complex in meanings, as well as beautifully made. It amazes me that you have had to work away for so many years without any kind of recognition and hope that this is going to change at last.

The sculptures seem to have a real sense of scale and the forms are so taut and precise, so highly charged and carefully worked out, that I feel confident that they would enlarge without any loss of tension. The effect of seeing certain of them really big, so that one could not only walk around them but underneath some of the forms, would be quite extraordinary and dramatic.

PS: I gave the book to Frits Keers for the library of the Stedelijk Museum and urged him to go and see your work.

Uit een handgeschreven brief aan de directeur van het Kröller-Müller Museum Rudi Oxenaar:

It seems strange for me to write you about the work of an apparently unknown contemporary Dutch artist, however the circumstances are so unusual that I hope you will forgive this.

The sculptures are all abstract, with flowing lines and an organic character like plant forms (and also sometimes with a suggestion of art nouveau and/or erotic overtones), and the craftsmanship is superb and highly sophisticated. It is clear moreover from the text which he has written about himself and his work that he is an extraordinary man, working at a great pitch of intensity, but that he is also probably not at all easy to deal with on a personal level.

It may be that you know all about him already, but if not I would strongly urge you or one of your colleagues to get in touch with him and see his work.

Hans Redeker (dichter en essayist, was van 1949 tot 1978 beeldende kunstcriticus bij het Algemeen Handelsblad, later de NRC, auteur en co-auteur van tientallen boeken over kunstenaars, schreef van 1976 tot 1987 een groot aantal artikelen voor vakblad Kunstbeeld.

Op deze plaats aandacht vragen voor het werk van Adriaan Brouwers, in mijn maatschappelijke rol van theoretisch en kritisch begeleider van de beeldende kunst, kan ik dit geval niets minder inhouden dan een openhartige geloofsbekentenis: ik geloof in de enorme artistieke kracht van deze beelden en in de visie, welke er aan ten grondslag ligt.

Ik geloof in deze beelden, elk het resultaat van jaren worstelen, als behorende tot het belangrijkste wat de moderne plastiek heeft voortgebracht.

En dat alles gedaan door een kunstenaar, die men artistiek "autodidact" zou kunnen noemen, maar die ambachtelijk wel degelijk een unieke beheersing heeft verworven als de onovertroffen meester van het werken in roestvrij staal.

Een dergelijk kunstenaar moet kwetsbaar zijn, ondanks het in mijn ogen grandioze en indrukwekkende van wat artistiek in een zo langdurig groeiproces tot stand kwam.

Maar wanneer ter karakterisering van zijn werk over de vitale, vegetatieve of animaal-menselijke kracht van zijn plastieken wordt gesproken, dan mag daarbij allermindst worden vergeten hoezeer hij buiten alle boeken en theorieën om aan zijn beelden de kracht kon geven van het archetypische, de in plastiek uitgedrukte symboolbetekenis ten opzichte van de meest elementaire, in ons onderbewustzijn voortlevende aspecten van ons leven.

Adriaan Brouwers slaagt er namelijk in, binnen een abstract te noemen plastiek veel aspecten te verenigen. Wij vinden er heel sterk het organische in terug. De groeikracht van wat ontkiemt en daar overheen naar de mens: een lijfelijke ritmiek die tot in het erotische en de liefde leidt.

Aniela Jaffé (naaste medewerkster van Carel Jung, schreef o.a. samen met hem zijn autobiografie *Memories, Dreams, Reflections* en het hoofdstuk over kunst in het boek *Man and his symbols* 1973 en het boek *Henry Moore: The Secret of Form* 1971)

Es hat mich sehr gefreut, das Sie und Ihr Freund zu mir kamen, um mir Ihre beiden skulpturen zu zeigen, die ich beide sehr eindrucklich fand.

Das beide Figuren den Eindruck grosser kunstlicher Ehrlichkeit machen und darum auch mich als Betrachterin positiv beeindruckten: sie haben Aussage (Inhalt) und sind schön (Form).

Wenn ich mir erlauben darf, ein Wort zu sagen: ich glaube nicht, das Sie bei Ihrer grossen Sensibilität oder Empfindlichkeit sich in einer "Gruppe" auf die Dauer wohl fühlen würden. Wo Menschen zusammen sind, gibt es unweigerlich Eifersucht (der eine hat Erfolg, der ander nicht) und Reibungen. Es gibt unter der Kunstlern (wie auch unter anderen Menschen) immer wieder Einzelgänger.

Heinz Georg Haussler (medeoprichter Alanus Hochschule voor muzikale en beeldende kunsten te Bonn en docent en hoofd van de afdeling beeldhouwkunst, schreef 'Entdeckung der Formgesetze Michelangelos')

Viel habe ich an dich gedacht und dein Buch an meine studenten weiterverleihen und auf deinen wunderbare Bildhammerarbeit aufmerksam gemacht.

John Kasaipwalova (dichter, toneelschrijver en studentenleider in antikoloniale beweging van Papua Nieuw Guinea, oprichter en directeur van de Sopi art school)

I wish to commence the Sopi Arts School again and would like you to be co-director of the school together with me.

Jozef van Ruyssevelt (titularis van de ets klas aan de Antwerpse Academie, vrijwel zijn gehele grafisch oeuvre is opgenomen in de collectie van het Rijksmuseum Amsterdam), schreef na het zien van het nieuwste (9^e) beeld van Brouwers:

Uw laatste beeld was prachtig, het was voor mij een opbloeiende vorm (bloem), het leven zelf. Hiervoor proficiat!

Tariq Ali (politiek activist in Pakistan en later in Engeland, publiceerde tientallen boeken, waaronder *Fear of Mirrors*, directeur Bandung Productions)

We find your work to be most impressive. We are extremely interested in the possibility of doing a film on your work in 1986 and would be grateful if you could confirm that such a project would be agreeable to you.

Prof. Dr. Freiherr von Weiszäcker (directeur van het Max Planck Instituut)

The works are impressive.

Fritjof Capra (auteur van *The Tao of Physics* en *The Turning Point*)

I have been very touched because of the beauty in your work.

Aldo van Eyck (architect en buitengewoon hoogleraar TU Delft)

De beelden zijn doorwrocht en hebben een grote intensiteit. Nu maar een plek vinden en er een plaats!

Max van Huut en Ton Alberts (architectenbureau Alberts en van Huut)

Het werk van Adriaan Brouwers typeren wij als een voortdurend zoeken naar harmonie: een nieuwe band tussen leven en kunst. Of zoals de Stijl het zo mooi kon zeggen: de taak van de kunstenaar was een kunst te scheppen die de harmonie zou bevorderen. Het centrale thema van Mondriaans opstel was dan ook dat de nieuwe beelding het bereiken is van een evenwicht tussen het individuele en het universele, tussen natuur en geest. En dit is wat ons zo treft in het werk van Adriaan Brouwers. Bij Adriaan Brouwers is dan ook de kunst van het hart geboren. Of zoals een vriend van ons opmerkte toen hij de beelden van Brouwers zag, "Voor het eerst in mijn leven dat ik iemand tegenkom die roetsvrijstaal tot leven heeft gebracht".

Floor Haak (secretaris van de Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid (WRR van 1976 tot 1994), erkend vrijdenker bij de overheid, columnist Financieel Dagblad)

De meeste beelden maakten grote indruk; een vond ik fantastisch ... symboliseert het in mijn ogen de ontworsteling van het abstracte aan het concrete, van het natuurlijke aan het gekunstelde, van het ideële aan het materiële, van het hemelse aan het aardse, van het mystieke aan het bevattelijke, van het spirituele aan het gangbare, van het vrouwelijke aan het mannelijke of hoe je het maar noemen wilt.

Philip Engelen (documentairemaker voor de IKON – maakte na zijn bezoek aan Brouwers de zesdelige serie *Passions of the Soul, uitgezonden in 1991*)

Het gevoel van onkwetsbaarheid ontleende ik aan jouw beelden, alsof ik even aangesloten was geweest op een waarschijnlijk onkenbare bron van kracht.

: dat jij mij ontzaglijk hebt geïnspireerd door je werk. Ik moet nu doorgaan op de weg die ik aarzelend ben ingeslagen. Daarvoor alleen al ben ik je dankbaar.

Ley Albrichs (directeur museum Bommel van Dam)

Adriaan is zo uniek dat ik niets kan vertellen over de beelden. Je moet gewoon komen kijken.

Jan van Hoof – Directeur artistiek Fabriek Magnifique Veghel:

De beelden die hij creëerde ontstonden vanuit een wereldbeeld. Een wereldbeeld waarin mensen elkaar zullen vinden, elkaar ontmoeten ... Universele waarden in een nieuwe wereldorde in menselijke verbondenheid. Verbeeld in de schoonheid die hij zocht. Gerealiseerd langs een langzaam proces in een van de moeilijkste materialen: roestvrij staal. Hij verbond erotiek, sterven met groei, binnen- en buiten wereld, vrijheid en verbinding met de omgeving, in abstracte vormtaal.

Kunstcommissie Nederlands Middenstands Bank

dat de waardering voor het kunstenaarschap van Adriaan Brouwers algemeen en ongeveinsd was. Het bijzondere vakmanschap, dat op ongeëvenaarde wijze aan dit moeilijke werk en aan de beheersing daarvan ten grondslag ligt, mag gerust als uniek worden bestempeld.

Hoogovens Groep

Deze glimmende roestvrij stalen beelden hebben sierlijke vormen en doen denken aan planten, waterdruppels of het menselijk lichaam. De tentoonstelling kende vele positieve reacties.

Zijn werkwijze en technisch vakmanschap zijn uniek in Nederland, zo niet in Europa.

Uitgeverij Van Spijk

En dan zal blijken, dat deze beelden, in een langzaam proces van rijping en conceptie ontstaan, inderdaad tot de hoogtepunten van de moderne, naoorlogse plastic behoren, in hun verregaande geabstraheerde vorm boordevol leven – menselijk, animaal, vegetatief – , daarbij vanuit elke ruimtelijke gezichtshoek beziend, boeiend en volmaakt.

RECENSIES uit kranten en bladen

NRC Handelsblad

Soepel en sierlijk verglijden bollen tot driedimensionale ovalen, ontplooiën zich bloemachtige figuren aan stengels, waaieren de tentakels van een reusachtig vergroot micro-organisme de lucht in.

Men kan de plasticen ondergaan als fraaie droomvormen, die de harmonie van een betere wereld ademen. Het zou inderdaad een belevenis zijn als een dergelijk beeld in het door Brouwers bedoelde formaat tussen ons tegen de hemel zou afsteken.

De Waarheid

Wat werkelijk verbluffend is, dat is het vakmanschap dat erin zit. De soepelheid van de vorm en de weerspiegeling van het licht erin roepen associaties op met water. Je kunt je voorstellen dat iemand zoiets maakt uit glas of plastic, maar dit is staal! Keihard roestvrij staal!

Het zijn beelden om te betreden, om aan te raken, om in te schuilen eventueel.

Kunstbeeld

Toch blijft het beslissende de plastische kracht van zijn beelden, naar alle kanten toe de ruimte bezielend, van alle kanten gezien boeiend en anders. Beelden om mee te leven en om aan te raken. Beelden waarin de hedendaagse mens zich zal herkennen, ook al zou hij het niet onder woorden kunnen brengen. Beelden waaraan onze hedendaagse levensruimten zo schrijnend behoefte hebben.

Elseviers Magazine

In kluizenaarschap werkte hij gestadig aan een klein maar sterk oeuvre. Nu hij ten slotte naar buiten treedt, mag deze kunstenaar niet opnieuw aan de aandacht ontsnappen.

De Stem

De bezoeker overkomt het gevoel dat hij binnenstapt in een ongerepte schatkamer van de kunst. Het doorgaans koele roestvast staal heeft onder de handen van Brouwers warme organische vormen gekregen.

Dat zijn roestvrijstalen beelden vooral zoveel jonge mensen aanspreken, komt ongetwijfeld omdat de symboolbetekenis van zijn plastieken het meest elementaire levensgevoel in een mens vertegenwoordigt.

Nieuwsblad van het Zuiden

Eindelijk wordt de schijnwerper in de nationale kunstwereld op Adriaan Brouwers uit Gilze gericht. Eindelijk, want meer dan tien jaar lang hebben de gevestigde instanties zich niet om het zwoegen van deze Brabantse beeldhouwer bekommerd, terwijl daar toch alle reden voor was.

Goirles Nieuwsblad

Onder de vaardige handen van deze kunstenaar ontstaan vormen in dit hardste materiaal, die zo zacht aandoen dat ze je uitnodigen tot aanraken, tot strelen. Voor de gevoelige toeschouwer wordt het langzaam maar zeker duidelijk dat Adriaan Brouwers vecht met de hardheid van het leven. En hij lijkt daarin steeds meer als een overwinnaar uit de strijd te komen.

CITATEN UIT BRIEVEN AAN BROUWERS - Elk citaat is uit een andere brief

Dinsdagochtend in het museum Bommel van Dam, een belevenis! Namens ons allen, leerlingen van het Collegium Marianum te Venlo, en ook namens mij natuurlijk, dank voor wat u voor ons hebt gedaan. Wij zijn rijker geworden.

In mijn laatste compositie, een werk voor koor, solisten, orkest en ballet, stond een vraag centraal, namelijk: Quare fremuerunt gentes? Waarom zijn de volkeren in beweging? Zijn zij op zoek, steeds maar weer? Wat zoeken zij? In jouw werk zouden ze het kunnen vinden.

Iemand die het leven zelf onder woorden durft/weet te brengen. En dat leven gestalte geeft in roestvrijstalen vormen, waardoor het abstracte begrip tot tastbare werkelijkheid is geworden.

Ik vind het prachtig! Uw werk spreekt mij erg aan. Ik had de tv-uitzending gezien, maar de beelden zelf zijn veel mooier. Vooral de oppervlakte vind ik schitterend, veel levendiger dan op tv.

*Een stengel tilt zich zwaar omhoog
Tast sidderend langs de vlakke rand
zinkt, zwenkt, spant tot een nieuwe boog
en boort zich vlijmend door de wand.*

Dan is er het kleinste beeld, het volledige evenwicht tussen mannelijk en vrouwelijk, het kernachtige, de oerkracht, het zo vanzelfsprekende. Het bevat een heel sterke kracht, de levenskracht, de kiem.

Je beelden hebben mij ontroerd, beroerd, bevestigd wat in mezelf leeft en mij de kracht zal geven door te breken naar mijn omgeving in voelen zoals ik ben.

Ik ga geen uitvoerig verhaal ophangen, dat kan voor mijn gevoel alleen maar afbreuk doen. Ik wil alleen dat je weet hoe een doodgewone huismoeder van 54 jaar diep getroffen en ontroerd is door wat je in beeld en woord tot uitdrukking hebt gebracht.

Wat ik van jullie, via de beelden en schilderijen heb gekregen, bewaar ik nog steeds.

Loslaten, loslaten, loslaten. Sterven en worden. Van "doen" naar laten gebeuren en ervaren. Steeds opnieuw kwam ik deze woorden tegen op mijn tocht.

Ik vind je beelden heel bijzonder, Adriaan. Ze roerden mij.

Ik wens jullie het allerbeste en hoop dat jullie beelden dit jaar de weg in de wereld zullen vinden. Dat zou zeer fijn zijn voor al die mensen in wie het ware en schone sluimert.

Ik waardeer enorm dat iemand als jij door je beelden anderen mee laat leren van wat jij doorleefde. Je stelt je daarmee kwetsbaar op. Bedankt !! Jij schenkt de mensheid zoveel door je beelden.

Dit heeft mij zeer ontroerd en doen beseffen dat deze beelden juist in deze tijd belangrijk zijn voor de mensen. Het zijn beelden van verwachting en hoop, die de mensen laten voelen dat we van elkaar afhankelijk zijn, maar die tegelijkertijd iedereen op de verantwoordelijkheid wijzen de eigen weg te gaan, omdat er voor iedereen een dienstbare maar o zo belangrijke en unieke taak is weggelegd.

Na ons bezoek, vanmiddag, hebben wij behoefte nog eens dank te zeggen voor een ontmoeting waarbij weer eens duidelijk is dat er zoveel meer is dan wat ons omkleedt.

Ik wil jullie nog even teruggeven hoe ik genoten heb vrijdag en niet alleen geroerd genoten, maar gepakt ben door jullie en jullie kunst.

Sie haben besser als ich das Wesentliche begriffen und können es, glücklicherweise, für sich und die Anderen zum Ausdruck bringen.

Nog een keer heel veel bedankt dat ik die middag heb kunnen komen. Ik heb in die paar uur veel bijgeleerd. Het leek mij dat u nu datgene had gevonden waaruit het leven bestaat, vanuit zijn oervorm.

Het meest typische vind ik de overgang van het gevoel in een koele, steriele leegte te zijn (bij binnenkomst) naar het gevoel omgeven te zijn door warme, onuitsprekelijk veelzeggende uitstralingen. Gebrekkig uitgedrukt, maar misschien dat je het begrijpt.

Afgelopen zondag ben ik een middag bij u geweest. Een middag die ik nimmer zal vergeten. Een middag waaruit ik kracht put om te zoeken naar datgene wat ik die middag diep binnenin mij ervaren heb: de essentie van het leven. Nog nooit zijn gevoelens voor mij zo duidelijk in woord en beeld gebracht. Nog nooit zijn begrippen als kracht, balans en liefde zo voelbaar voor mij geweest.

Zaterdag in Brussel zag ik je beelden die me ontroerden en sprakeloos maakten.

Wat zet je boven een brief gericht aan iemand die je niet kent, maar toch meent te kennen omdat zijn werk een bijna beklemmend gevoel van "herkenning" teweegbrengt.

Weer een keer bij jullie beelden zijn, dat op me laten inwerken, wat me veel moed en inspiratie geeft.

Maar zoals jullie beelden op me in hebben gewerkt, is nog nooit gebeurd. Ik moet heel vaak aan Kreta denken, toen ik bij de Santa Maria George een week in de natuur heb geleefd en me nog nooit zo gelukkig en goed heb gevoeld. Dat gevoel heb ik ook gehad, bij en na jullie.

Lotus in de ruimte:

*Als een vlam stond jij in de Ruimte,
Een zuil van vuur.
Vluchten wilde ik maar dwingend eiste jij mij op.*

*Spreek, giet de stalen vorm in harde woorden,
Breek open met taal,
Span met tekens de boog.*

Wankelend zocht ik steun bij de Lotus.

*Vrijgevochten, ontstijgt de zilveren vogel het verzengende vuur,
Onblusbaar menselijk verlangen
En wiekt vederlicht omhoog.*

*Behoedzaam omhelzen de stalen vlerken de roze broze dageraad.
Ademloos delen wij het grote geheim.*